

Peníze a bankovní soustava

[Směna a peníze](#)

[Inflace](#)

[Monetární politika](#)

[Měnový kurz a platební bilance](#)

[Bankovní soustava](#)

[Přímé bankovníctví](#)

Směna a peníze

Filozofové, spisovatelé a jiní myslitelé vždycky hleděli na peníze s opovržením, často i proto, že se dopouštěli rozšířeného omylu, který vyplývá ze ztotožnění peněz s majetkem. Např. Aristoteles rozlišoval *ekonomiku* jakožto výrobu statků a *chrematistiku*, jejímž cílem je hromadění peněz. Peníze jako takové za nic nemohou, jsou jedním z velkých vynálezů lidstva.

Směna mezi kupujícím a prodávajícím se uskutečňuje na trhu prostřednictvím **peněz (money)**. Peníze jsou tedy prostředkem směny zboží a služeb a uznávanou jednotkou, ve které jsou vyjadřovány ceny.

Historicky starší a dnes již výjimečnou je **naturální směna – barter**. Naturální směna potlačovala specializaci lidí, bránila rozvoji ekonomiky, proto lidé v historickém vývoji spontánně objevili peníze.

Jako prostředek směny byla historicky využívána různá zboží - vznikly **zbožové peníze** (např. dobytek, u Slovanů plátno - slovo platit a místo placení - dělení (trhání) plátna - trh, jinde mušle - kauri). Nejvíce se však osvědčily drahé kovy a zejména **zlato**, které je snadno dělitelné, v malém množství obsahuje velkou hodnotu, která je relativně stálá, je trvanlivé a využitelné i nepeněžně - zlatnictví a medicína. V dalším vývoji směny bylo zlato nahrazeno neplnohodnotnými penězi - mincemi z levnější barevných kovů a papírovými penězi. Tyto neplnohodnotné peníze zpočátku fungovaly jako zástupci zlata v oběhu, v současné době vazba papírových peněz ke zlatu již neexistuje. Papírové peníze existovaly jako **státovky**, které vydával (emitoval) stát či jako směny bank - **bankovky**. V současné době se stále více rozšiřuje **bezhotovostní platební styk**, v podobě bankovních převodů z účtu na účet.

Jako peníze může sloužit jakékoli zboží, nicméně z praktického hlediska by **peníze** měly mít tyto **vlastnosti**:

- **Stabilita** – hodnota peněz by se neměla příliš měnit,
- **Přenositelnost** – peníze by měly být dostatečně malé a snadno přenosné,
- **Trvanlivost** – dostatečně dlouhá životnost,
- **Uniformita** – stejně označené peníze musí mít stejnou hodnotu,
- **Dělitelnost** – možnost snadného rozdělení na části,
- **Rozeznatelnost** – peníze by měly být snadno rozeznatelné a prakticky nenapodobitelné.

Peníze jsou všeobecným ekvivalentem (tzn. že jsou rovnocenné všemu ostatnímu zboží) a plní několik **funkcí**:

1. **Míry hodnot** - slouží k vyjadřování cen veškerého zboží a ohodnocování pohledávek a závazků. V této funkci musí jít o plnohodnotné peníze, není však nutno, aby byly samotnému aktu vyčíslení hodnoty fyzicky přítomné.
2. **Transakčního prostředku (prostředku směny)** - fungují jednak jako oběživo, tj. obsluhují oběh zboží a jednak jako platidlo, tj. umožňují platit závazky, provádět finanční platby např. daní apod. Pro tuto funkci je nutná jejich reálná existence, lze však uskutečňovat transakci neplnohodnotnými penězi či dokonce bankovními převody.

3. **Uchování hodnoty** - jsou shromažďovány jako úspory nebo jako akumulace peněžního kapitálu.

Peníze jsou tedy zvláštní zboží, které se vyznačuje:

- **dokonalou likviditou** - lze jimi snadno a ihned platit (sbírka známek je též významným prostředkem uchování hodnot, avšak v nouzi jí lze platit jen těžko),
- **mají nulovou elasticitu substitute** - to souvisí z předchozím znakem - nelze je nahradit jiným zbožím - v normální ekonomice si za ponožky chleba nekoupíte,
- **mají nulovou elasticitu výroby** - když je potřebujeme, nemůžeme si je (kromě penězokazců) vyrobit.

Soustavu peněz určitého státu nazýváme **měnou**, základem každé měny je **měnová jednotka** - v České republice je to koruna česká - Kč.

Kupní síla peněz je dána množstvím zboží a služeb, které lze za dané peníze koupit.

Inflace (*Inflation*)

Inflace je projevem ekonomické nerovnováhy. Jejím vnějším projevem je růst cenové hladiny (opak je **deflace**). Cenová hladina je součet absolutních cen všech výrobků a služeb v dané ekonomice. K vyjádření velikosti inflace se používají cenové indexy. Nejčastěji se zjišťuje **míra inflace**. Nejběžněji používanou mírou inflace je **index spotřebitelských cen**, kdy se měří vliv inflace na životní náklady na domácnost.

Inflace ve vyspělé ekonomice znamená nejen **růst cen, ale i mezd a dalších důchodů**. Znamená tak zmenšování **kupní síly peněz**, ale nikoli kupní síly důchodů.

Z kvantitativního hlediska rozeznáváme inflaci:

- a) **Mírnou (plíživou)** - tempo růstu cen v podstatě nepřekračuje tempo růstu výroby. Roste nominální i reálný produkt, roční míry inflace jsou jednociferné, lidé nepřestávají věřit penězům. Podle řady ekonomů je mírná inflace zcela přirozená a normální.
- b) **Pádívá (cválající)** - tempo růstu výroby zaostává za tempem růstu cen, roční míry inflace jsou dvouciferné (popř. i tříciferné), peníze ztrácejí svou kupní sílu, lidé se jich snaží zbavovat.
- c) **Hyperinflace** je extrémní případ cválající inflace. Tempo růstu cen je vysoké, nemá již žádnou souvislost s tempem růstu výroby. Ceny jsou vysoce nestabilní a velmi rychle rostou. Peněžní soustava se rozpadá. Reálné mzdy prudce klesají, snaha přizpůsobit vývoj nominálních mezd růstu cen vyvolává nebezpečí vzniku inflační spirály. Dějiny ekonomiky znají případy, kdy následkem hyperinflace byla prováděna měnová reforma, při níž se měnily staré peníze za nové v poměru např. 1 000 000 000 : 1.

Příčiny inflace

Podněty k růstu cen mohou vycházet jak ze strany nabídky, tak ze strany poptávky. Proto rozlišujeme:

- a) **Inflaci poptávkovou** - je vyvolána poptávkou např. z důvodu růstu nominálních mezd, které převyšují růst produktivity práce, levný úvěr vyvolává zvýšení spotřebních a investičních výdajů, snížení daní apod.
- b) **Inflaci nabídkovou** neboli nákladovou - plyne z růstu nákladů na straně nabídky statků.

Dokud byly peníze směnitelné za zlato, byla emise peněz omezena množstvím zlata. V podmínkách, kdy došlo k odpoutání peněz od zlata, získal stát monopol na emisi peněz. Příčinou inflace bývají také velké státní výdaje, které vláda není schopna krýt a půjčuje si od centrální banky. Tomuto stavu se říká **deficitní financování**.

Negativní důsledky inflace:

- snižuje kupní sílu peněz,
- znehodnocuje úspory a zhoršuje schopnost peněz plnit funkci uchovatele hodnot,
- snižuje reálné mzdy (mzdy rostou pomaleji než ceny),

- zvyšuje míru nejistoty v rozhodování podnikatelů (komplikuje např. odhad rentability investičních záměrů),
- zhoršuje kvalitu informací o stavu a vývoji ekonomiky,
- ve svých důsledcích přispívá k ekonomické nestabilitě a prohlubuje ekonomickou nerovnováhu.
- Obecně platí, že **na inflaci vydělávají dlužníci a prodělávají věřitelé**, protože dlužníci splácejí věřitelům dluhy ve znehodnocené měně. Platí to především pro inflaci neočekávanou.

Monetární politika (*Monetar policy*)

Monetární politika neboli peněžní a úvěrová politika je jednou z oblastí hospodářské politiky státu. Je to činnost státu zaměřená na kontrolu množství peněz v ekonomice, na regulaci úrokových měr a podmínek úvěrování. Využití monetární politiky předpokládá rozvinutý tržní mechanismus a to rozvinutý trh peněz, trh kapitálu a existenci centrální banky ve státním vlastnictví. Monetární politika používá:

- **nástroje přímé** - administrativní, např. regulace investiční činnosti,
- **nástroje nepřímé** - tržně orientované, např. úrokové sazby podle nabídky a poptávky v oblasti úvěrů. Obchodní banky mohou získat u centrální banky úvěry - tzv. refinanční, které dále poskytují zájemcům o úvěr. Centrální banka reguluje poptávku po úvěrech i vyšší požadovaných úroků **diskontní sazbou**, tj. sazbou refinančních úvěrů.

Monetární politika může být:

a) expanzní (*easymoney policy*) se uplatňuje tehdy, je-li cílem centrální banky zvýšení nabídky peněz. Centrální banka:

- ◆ snižuje diskontní sazbu,
- ◆ nakupuje cenné papíry,
- ◆ snižuje stanovenou míru minimálních povinných rezerv obchodních bank.

Expanzivní politika motivuje firmy ke zvýšení výroby a nezaměstnanost klesá.

b) restriktivní (*tight-money policy*) se uplatňuje tehdy, je-li cílem centrální banky snížení nabídky peněz. Centrální banka:

- ◆ zvyšuje diskontní sazbu,
- ◆ prodává cenné papíry,
- ◆ zvyšuje stanovenou míru minimálních povinných rezerv obchodních bank.

Restriktivní politika snižuje investiční a spotřebitelskou poptávku. Inflace klesá.

Problémem je, že centrální banka reaguje často na hospodářský cyklus se zpožděním a není schopna přesně stanovit míru expanze či restrikce. Podle řady ekonomů by se měla spíše zaměřit na **dlouhodobý cíl – udržení nízké inflace**.

Měnový kurz a platební bilance

Poměr mezi měnovými jednotkami různých států nazýváme **měnový kurs** (*Foreign exchange rate*), který je vlastně cenou měnové jednotky určité země vyjádřené v měnových jednotkách jiné země. Úroveň kursu je určena vztahem nabídky a poptávky po národních měnách na devizových trzích. Nabídka a poptávka jsou v rovnováze při určitém kursu. Dojde-li např. ke snížení poptávky při stejné nabídce hovoříme o **znehodnocení**. Znehodnocení měny nesmí být zaměňováno s **devalvací** (*Devaluation*). Devalvace je pokles úředně stanoveného poměru dvou měn. Opakem je **revalvace** (*Revaluation*), tj. růst úředně stanoveného poměru dvou měn. Vývoj nabídky určité měny a poptávky po ni ovlivňuje řada faktorů:

- vývoj zahraničního obchodu, např. roste-li export určité země, poroste i poptávka po její měně,

- vývoj reálných úrokových sazeb, tj. jejich rozdílná výše v různých zemích - roste poptávka po měně zemí s vysokými úroky,
- vývoj kupní síly měny, tj. její inflační znehodnocení.

Hotové peníze cizího státu označujeme jako **valuty**. Vedle valut existují ještě **devizy**, tj. pohledávky na cizí měnu a v cizině splatné. V běžné praxi pojem **devizové prostředky** zahrnuje jak devizy tak i valuty.

Obchodní bilance je přehled vývozu a dovozu zboží dané země za určité období. Rozdíl mezi vývozem a dovozem tvoří saldo obchodní bilance (čistý vývoz). Je-li vývoz větší než dovoz hovoříme o **aktivní obchodní bilanci**, v opačném případě o **pasivní obchodní bilanci**.

Obchodní bilance je součástí **platební bilance**. Je to přehled všech devizových příjmů a devizových výdajů zpravidla za jeden rok. I ona může být aktivní či pasivní. **Aktivní platební bilance** znamená, že velikost plateb ze zahraničí překračuje objem plateb do ciziny, což vede k přírůstku deviz.

V souvislosti s platební bilancí si všímáme **zahraniční zadluženosti**, která může mít charakter dlouhodobých nebo krátkodobých úvěrů. Zahraniční dluh sám o sobě není nebezpečný, pokud v dané zemi existují dobré investiční příležitosti pro zahraniční investory.

Bankovní soustava

V průběhu historického vývoje se postupně vyvinuly a vyvíjely instituce, zabývající se hospodařením s peněžními prostředky jako svou hlavní a speciální činností. Mezi tyto podniky patří banky. **Banky jsou podniky, které nakupují vklady a takto získané peníze znovu investují do půjček a do cenných papírů.** Nákupem vkladů se banka dostává do pozice dlužníka a vznikají jí závazky, při poskytování půjček vystupuje v roli věřitele.

Banky se vyvinuly ze zlatníků, kteří uchovávali zlato. Zlatníci zprvu půjčovali zlato na úrok, protože si všimli, že ne všichni si zlato vybírají najednou, takže stačilo, když tvořili např. 20%ní rezervy zlata. Později začali vydávat směnky a bankovky, které byly **směnitelné za zlato**, což bylo podstatou důvěry v tyto počínající banky – říkalo se tomu **zlatý standard bankovek**.

Banky s částečnými rezervami tvoří peníze. Hlavním motivem bankovního podnikání je **zisk a rentabilita**. Zisk pramení z rozdílu úrokových sazeb, z různých provizí a odměn a poplatků za vykonávání finančních služeb (např. z devizových a směnárenských obchodů).

Institucionální stránku **bankovní soustavy** tvoří:

1. **centrální banka,**
2. **komerční (obchodní) banky,**
3. **specializované finanční instituce .**

1. Centrální banka

Centrální banka má zvláštní postavení v bankovní soustavě. Je do značné míry nezávislá na vládě. Nazývá se též emisní či cedulová banka. V České republice je centrální bankou **Česká národní banka**, jejímž nejvyšším orgánem je **bankovní rada**. Centrální banka plní především tyto **funkce**.

- ◆ **regulace nabídky peněz** (provádění měnové politiky státu). Prostřednictvím svých nástrojů (regulace peněžní zásoby, úrokových sazeb a devizového kursu) do jisté míry ovlivňuje vývoj cenové hladiny, ekonomického růstu, zaměstnanosti, platební bilance a stability na peněžním a devizovém trhu.
- ◆ **emisní funkce**. Jako jediná instituce na daném území emituje (vydává do oběhu) hotové peníze. (V některých zemích mohou drobné peníze emitovat i jiné instituce.)
- ◆ **kontrolní funkce**. Centrální banka vykonává bankovní dohled na činností bank a bezpečným fungováním bankovního systému, uděluje žadatelům o provozování banky licence, kontroluje dodržování zákonů a předpisů ostatními bankami.

- ❖ **funkce banky bank.** Centrální banka slouží pro ostatní banky jako zúčtovací centrum při mezibankovních obchodech a jako věřitel ostatních bank, kterým poskytuje úvěry. Pokud poskytne pomocný úvěr ohrožené bance, vystupuje jako tzv. věřitel poslední instance.
- ❖ **funkce banky státu (vlády).** Centrální banka vede účty a provádí některé operace pro vládu, centrální orgány, orgány místní samosprávy a některé podniky ve státním vlastnictví. Spravuje státní dluh (mj. poskytuje úvěry státu). Provádí **pokladniční plnění státního rozpočtu**.
- ❖ **styk se zahraničními centrálními bankami.** Je reprezentantem vlády na zasedáních Mezinárodního měnového fondu a Světové banky.
- ❖ **správa devizových rezerv.** Centrální banka shromažďuje devizové rezervy a operuje s nimi na devizovém trhu. Přes nákupy a prodeje zahraničních měn ovlivňuje pohyby kurzu domácí měny.

2. Obchodní banky

Obchodní banky v ČR jsou právnické osoby, které získaly povolení od České národní banky působit jako banky. Od ostatních oborů podnikání se liší bankovníctví mnohem větším ovlivňováním činnosti vládou a také vstup do odvětví je mnohem více regulován než zahájení podnikání v jiném oboru. Hlavním motivem zvýšeného usměrňování činnosti bank zejména centrální bankou je podpora důvěryhodnosti bankovního sektoru, ochrana klientů před nadměrnou rizikovostí a případnými podvody.

Činnost obchodních bank

1. **Otevření a vedení účtu.** Je založeno na smluvním základu, **smlouva** musí mít písemnou formu. Banka vyžaduje **podpisový vzor** klienta (*komitenta*) a osob, pověřených vlastníkem k disponování účtem. Banka svému komitentu zasílá o provedených platbách a zůstatku účtu **výpisy z účtu**.
2. **Zprostředkování platebního styku.** Platební styk se uskutečňuje **bezhotovostně**, tzn. převodem na bankovních účtech a **hotovostně**. Platební příkazy se v bankách zpracovávají automatizovaným způsobem při použití výpočetní techniky. Platební styk může plátce a příjemce provádět různými způsoby (zde jsou některé z nich):
 - **Příkaz k úhradě** vyhotovuje plátce, aby banka z jeho účtu uhradila stanovenou částku příjemci. **Trvalý příkaz k úhradě** se používá při zúčtování pravidelných dodávek. Trvalé příkazy používají občané v rámci spořicího účtu
 - **Příkaz k inkasu** vyhotovuje příjemce, aby banka převedla z účtu plátce ve prospěch účtu příjemce stanovenou částku. Podmínkou je dohoda mezi plátcem a příjemcem.
 - **Šeky** jsou využívány při výběru hotových peněz z běžného účtu.
 - **Zúčtování hotovostních plateb a pokladniční činnost.** Banka zprostředkovává svým klientům hotovostní platby na základě výběrných lístků, poštovních poukázek, pokladničních složenek a jiných dokladů.
 - **Platební (úvěrové) karty** (*viz přímé bankovníctví*).
3. **Úvěrové obchody.** Úvěrové obchody mohou být aktivní a pasivní.
 - **Aktivní** jsou operace, při kterých banka půjčuje peníze a stává se věřitelem. Z těchto operací dostává úrok a má u svých dlužníků pohledávku
 - **Pasivní** jsou operace, při kterých banka přijímá peníze a stává se dlužníkem. Z těchto operací pak platí úrok. Mezi nejdůležitější pasivní operace patří různé druhy **vkladů, bankovní obligace i nákup vkladů a půjček od jiných bank.****Pasivní operace**
 - **Vklady na požádání** jsou peníze, které si klient ukládá na svůj běžný účet k průběžnému hospodaření. Lze je kdykoliv vypovědět. Pro banku to není stabilní zdroj financování, banka je úročí nižší úrokovou sazbou.
 - **Termínované vklady** jsou peníze uloženy podniky nebo občany na určité období - od 1 týdne do několika let. Klient ukládá takové peníze, o kterých předpokládá, že je po tuto dobu nebude potřebovat a tudíž vybírat. Pro banku je to stabilní zdroj financování, proto je úročí vyšší úrokovou sazbou.

- **Obligace** je stabilní zdroj financování. Lhůta splatnosti je obvykle pět let a úroková sazba je relativně vysoká. Nakupují je obyvatelstvo, jiné banky a ostatní organizace.
 - **Nákup vkladů a půjček od jiných bank.**
4. **Devizové obchody.** Devizovými obchody jsou prodej a nákup deviz za účelem zprostředkování obchodu se zahraničím. Devizy jsou peněžní prostředky v cizí měně na účtech peněžních ústavů a zahraniční platební doklady (směnky, šeky, platební karty, poukázky aj.).
 5. **Směnárenské obchody.** Jedná se o obchody fyzických osob v rámci turistiky a služebních funkcí. Mají maloobchodní charakter. Obchoduje se s valutami - platnými bankovkami, stávkami a mincemi. Banka prodává a nakupuje valuty za kursy pro valuty.
 6. **Obchod s cennými papíry**
 7. **Zakládání a správa investičních fondů**
 8. **Depontní obchody.** Jedná se o úschovu a správu cenných papírů, cenností a jiných hodnot. K tomu slouží bezpečnostní schránky.
 9. **Ostatní služby bank.** Patří sem poradenství o bankovních operacích, přímé sjednávání pojistných smluv, skládání bankovních jistot (kaucí) aj.

3. Ostatní subjekty peněžních a kapitálových trhů

- **Pojišťovny** mají již starou tradici – zajišťují majetkové, životní a úrazové pojištění.
- **Kapitálové a investiční společnosti.**
- **Leasingové společnosti.** Finanční leasing je dohoda o dlouhodobém pronájmu věci s následnou koupí. Leasingová společnost odkoupí od výrobce předmět leasingu a pronajme ho nájemci. Pokud nájemce nedodrží podmínky leasingové smlouvy, přejímá leasingová společnost předmět nájmu jako vlastník.
- **Stavební spořitelny.**
- **Penzijní fondy.**

Přímé bankovníctví

Přímé bankovníctví jsou služby, které umožňují klientovi komunikovat s bankou bez toho, aby ji klient musel navštívit. Patří sem:

☺ Telebanking	☺ WAP banking	☺ Home banking
☺ GSM banking	☺ Internet banking	

Telebanking

Označuje se též jako **phonebanking**. Podstatou je, že klient zavolá na číslo telefonického bankovníctví (většinou bezplatné) buď z pevné linky nebo z mobilu. Prokáže se svým identifikačním číslem a číslem PIN. Tato služba existuje ve dvou verzích:

- ◆ **Komunikace s automatickým hlasovým systémem.** Klient může dostat informace o produktech, o aktuálním zůstatku, zadávat jednorázové nebo trvalé příkazy k úhradě či inkasu apod. Podmínkou je telefon s tónovou volbou.
- ◆ **Komunikace s telefonním bankéřem.** Lze provádět služby jako v předchozím případě a i složitější transakce – např. zakládání termínovaných vkladů apod. Nevýhodou je, že funguje jen v pracovní dobu. V ostatní dobu lze komunikovat jen s automatických hlasovým systémem.

GSM banking

Podstatou této služby je užití mobilního telefonu. I tato služba má dvě varianty:

- ◆ **SIM toolkit.** Banka nahrává klientovi do jeho mobilního telefonu (na SIM kartu) vlastní bankovní aplikaci, která se pak objeví v menu mobilního telefonu klienta. Při nahrávání aplikace je SIM zašifrovaná a přístup je chráněn zvláštní bankovním PINem, který se nazývá BPIN. Potom se v menu vybere příslušná operace, kterou si klient přeje provést a o jejím provedení dostane buď textovou zprávu na mobilní telefon nebo e-mail do své udané e-mailové schránky.
- ◆ **SMS banking.** Tuto službu lze provádět u všech mobilních telefonů. Komunikace probíhá výhradně prostřednictvím **SMS zpráv**. Na první pohled to nevypadá příliš bezpečně, ale banka může vydávat pro své klienty tzv. **autentizační kalkulačtor**, pomocí něhož lze vygenerovat speciální kód, který pak klient vloží do své SMS zprávy. Nevýhodou této služby je, že SMS zprávy je nutno psát velice pozorně v přesně specifikovaném formátu.

WAP banking

U této služby se klient spojuje se svým účtem pomocí mobilního telefonu vybaveného technologií WAP. Pomocí svého telefonu a autentizačního klíče provádí veškerou správu svého účtu.

Internet banking

Klient komunikuje se svým účtem pomocí **www prohlížeče**. Stačí zadat příslušnou www adresu své banky, zadat své přihlašovací jméno a certifikační kód a dostane se do své služby.

Home banking

Klient obsluhuje svůj účet ze svého domácího (firemního) **počítače** připojeného k internetu za **pomoci speciálního software**, který dodala banka (např. na instalačním CD). Výhodou je vyšší zabezpečení pomocí autentizačního klíče, který je nahrán přímo v klientském počítači a také skutečnost, že klientský software dobře spolupracuje s účetními a ekonomickými programy, které používá klient. Největší nevýhodou je to, že se lze připojovat jen z počítače, kde je software nainstalován. Tuto službu používají spíše firemní klienti.

Platební karty

Platební karty lze dělit podle:

- **Platební karty podle způsobu zúčtování** neboli cesta banky k penězům, které byly kartou utraceny.
 - ◆ **Debetní karty** (*debit cards*) jsou pevně svázány s běžným účtem. Jejich použitím (výběrem z bankomatu či platbou u obchodníka) se čerpají peníze na bankovním kontu. Po provedení transakce odečte banka příslušnou sumu z účtu.
 - ◆ **Kreditní karty** (*credit cards*) znamenají nákup na úvěr. Karta není napojena na účet běžný, ale na účet úvěrový a každá transakce znamená čerpání úvěru od banky. Při jejich vydávání zjišťuje banka způsobilost klienta splatit budoucí úvěr. V USA představují kreditní karty 70 % všech karet, v západní Evropě je to podstatně méně. Jako každý úvěr je i úvěr čerpaný kreditní kartou úročen, existuje však možnost se vyhnout úrokům, pokud klient splatí úvěr v tzv. **bezúročně lhůtě** (obvykle 30 až 51 dní). Ta se však týká jen nákupů, výběru z bankomatu jsou úročeny ihned od data výběru.
 - ◆ **Charge karty** (*charge cards*) jsou obdobou kreditních karet s tím rozdílem, že koncem měsíce banka sestaví vyúčtování všech transakcí a klient musí zaplatit jednorázově celou částku ve stanovené lhůtě což je maximálně do konce následujícího měsíce; po dobu této lhůty neplatí žádné úroky.
 - ◆ **Nákupní úvěrové karty** jsou kreditní karty vydávané nebankovními institucemi – splátkovými společnostmi. Patří sem karty např. OK, YES a Aura. Většinou nejdou použít pro výběr z bankomatu. Jsou poskytovány zdarma a okamžitě, umožňují různé slevy v partnerských obchodech, mají však vysoké úročení
- **Podle způsobu provedení**
 - ◆ **Elektronické karty** jsou nejrozšířenějším typem karet u nás. Patří sem VISA Electron nebo Maestro. Jsou použitelné **pro transakce**, které jsou **ověřeny v kartovém centru**, tedy pro výběr z terminálů a platby u obchodníků **s elektronickým platebním terminálem**. Mají nízkou cenu, nízké poplatky za blokaci ztracené či odcizené karty a prakticky nulovou možnost zneužití. V ČR s nimi však lze platit asi jen u poloviny obchodníků přijímajících karty.
 - ◆ **Embosované karty** mají veškeré údaje plasticky vyraženy, proto mohou být použity i u obchodníků, kteří nemají elektronický terminál, ale pouze **imprinter** (tzv. *žehličku*). Obchodník pomocí imprinteru otiskne veškeré údaje z karty na účet, který zákazník podepíše. Obchodník telefonicky ověřuje jen platby nad pro něj stanovený limit úhrady bez ověření. Lze je použít na více místech než elektronické karty. Cena za vydání, vedení a blokaci je vyšší a je u nich možnost jejich zneužití i po nahlášení ztráty či odcizení.

● Podle vydávajících asociací a tříd

Naprostá většina karet u nás jsou karty **asociace VISA** nebo **MasterCard Int.** Obě mají zhruba stejný počet bankomatů i obchodních míst. Při cestách do ciziny je vhodné se informovat v bance, jaký je poměr bankomatů a obchodních míst v určité zemi. V zahraničí je důležitá vedle **značky i třída**, neboli **model dané karty**. Čím vyšší třída, tím je karta dražší, pro lepší klientelu a s vyššími limity pro platby.

- ◆ **Master Card** – elektronické Cirrus a Maestro, embosované MC Standard a MC Gold,
- ◆ **VISA** – elektronické VISA Electron, embosované VISA Silver, VISA Gold a VISA Platinum,
- ◆ exkluzivnější platební nástroje:
 - ◆ **Diners Club**
 - ◆ **JBC** (*Japan Credit Bureau*)
 - ◆ **AMEX** (*American Express*)

● Podle použité technologie

- ◆ **Magnetický proužek** je umístěn na zadní straně karty. Na magnetickém proužku jsou údaje o kartě a jejím držiteli, není však na něm PIN, takže mají nižší způsob zabezpečení.
- ◆ **Čipová technologie**, kterou by v budoucnu měly být vybaveny všechny karty. Zabezpečení je zde vyšší díky užití dynamických šifrovacích algoritmů, které umožňují uložení PINu a možnost transakcí bez nutnosti ověření v centru.
- ◆ **Hybridní karty** obsahují jak magnetický proužek, tak i čip. Toto řešení se užívá hlavně v době přechodu z jedné technologie na druhou.

Elektronické peněženky

Elektronické peněženky na rozdíl od platebních karet jsou určeny k placení malých částek, při jejich použití se zpravidla nemusí uvádět PIN, nejsou vázány na nějaký běžný a ani jiný účet. E-peněženku stačí dobít, účtuje se jen jednorázové nabití a ne každá jednotlivá transakce. Podstatou elektronické peněženky je čipová karta obvyklého formátu, podobou i podstatou použití připomíná telefonní kartu.

Formy placení nákupů přes internet v ČR

Nákupy přes internet se v České republice uskutečňují prakticky stejně jako v USA (např. v nejnámějším internetovém obchodě www.amazon.com) a dalších vyspělých zemích, avšak ve způsobech placení jsou ještě rozdíly. Možné způsoby předání a zaplacení zboží v ČR:

- ☺ **Dobírkou** – největší nevýhoda je vyšší poštovné.
- ☺ **Bankovním převodem** – znamená ztrátu největší přednosti elektronického obchodu - rychlost, protože obchod s expedicí zboží čeká na připsání platby.
- ☺ **Online platba eBankou** – pokud má klient i obchod účet u eBanky, garantuje eBanka platbu do dvou minut. Tento způsob placení je nejrychlejší na českém internetu.
- ☺ **Platební karty** – lze platit pouze embosovanou kartou. Používá se velmi málo, protože banky nechtějí uzavírat s obchodníky smlouvy o zúčtování online plateb. Při platbě klient musí vyplnit číslo karty, datum konce platnosti karty, typ karty a údaje o držiteli.
- ☺ **Internetová platební karta** – některé banky vydávají speciální internetové platební karty vázané na běžný účet.
- ☺ **T-Mobile m-platba** – platí pouze pro klienty T-Mobile, kteří mají tuto službu aktivovanou. Částka za zboží nebo službu je tarifním zákazníkům připočtena při vyúčtování, u předplacených karet je stržena z kreditu. Postup při placení je podobný jako u e-Banky.
- ☺ **Dovoz až domů** – platí se hotově při odběru zboží.
- ☺ **Osobní odběr na pobočce nebo v obchodě** – je vhodný pouze pro některé zboží nebo služby – např. u vstupenek na kulturní akce. Platba se uskutečňuje na místě. Výhodou je zde pouze možnost internetové rezervace.

Literatura:

- [1] Preislerová, D. - Ekonomika - pro střední školy - pro podnikatele
- [2] Sojka, M. - Základy ekonomie
- [3] Fialová H., Jelen, J. - Malý ekonomický slovník
- [4] kolektiv - Ekonomie - přehled středoškolského učiva
- [5] Hladík, J. - Společenské vědy v kostce pro střední školy
- [6] Holman, R., Pospíchalová, D. - Úvod do ekonomie pro střední školy
- [7] Materiály z internetu: www.penize.cz, www.mesec.cz, www.finance.cz